

Міністерство культури та
інформаційної політики України
Національна бібліотека
України для дітей

Вектори спільного руху громади і бібліотеки для дітей

Методичний лист

Київ — 2021

Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна бібліотека України для дітей

Вектори спільного руху громади і бібліотеки для дітей

МЕТОДИЧНИЙ ЛИСТ

Київ – 2021

УДК 027.625(477):021.6

В 26

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко
Автори-укладачі: Т.М. Кузілова, А.О. Кононов
Редактор О.А. Кадькаленко

Вектори спільного руху громади і бібліотеки для дітей :
метод. лист / Національна бібліотека України для дітей ; уклад.
Т. М. Кузілова, А. О. Кононов. — Київ : НБУ для дітей, 2021. —
18 с.

У методичному листі розглядаються основні напрями співпраці бібліотеки для дітей з територіальними громадами, що нададуть змогу посісти важливе і стабільне місце в житті місцевої громади, стати осередками для проведення дозвілля, виконуючи функції соціально-інформаційних інституцій.

Майже сім років Україна живе у часи епохальних змін, і це стосується не лише боротьби за свою територіальну цілісність. Держава спрямувала свій вектор розвитку на децентралізацію, що розпочалася у 2014 році й передбачала переформатування чинної системи управління та передачу повноважень громадам.

Черговий етап, що стартував у 2019 році, мав на меті радикальне зменшення кількості районів та запровадження виконавчих комітетів для органів самоврядування в районах та областях. Таке завершення реформи територіального устрою України на районному та місцевому рівнях є життєво важливим для забезпечення належного управління та адміністративного згуртування держави.

Головною метою децентралізації в галузі культури фахівці вбачали забезпечення прав громадян України на отримання якісних та доступних послуг у сфері культури, де індикатором результатів впровадження реформи визначений відсоток від загальної кількості дітей, що постійно відвідують заклади культури. Наразі реформи, пов'язані з децентралізацією, є певним викликом для багатьох закладів культури, які в нових умовах мають знайти своє місце, окреслити шляхи подальшого існування та визначити відповідні напрями та форми надання населенню культурно-мистецьких, інформаційних і дозвіллевих послуг на найвищому, європейському рівні.

Але кінець 2020 року викликав серйозне занепокоєння затвердженням Закону України № 1009-XI «Про внесення змін до деяких законів України щодо впорядкування окремих питань організації та діяльності органів місцевого самоврядування і районних державних адміністрацій», що набрав чинності 06.12.2020 р. Відповідно до

нього органи місцевого самоврядування створених територіальних громад зобов'язані прийняти усі бібліотеки, що перебували у комунальній власності розформованих громад, а правонаступник районної ради району, що був ліквідований як юридична особа Постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 р № 807-XI «Про утворення та ліквідацію районів», не пізніше 01.07.2021 р. зобов'язаний передати у комунальну власність нової громади усі об'єкти спільної власності громад району, що знаходяться на території цих громад. Таким чином органи місцевого самоврядування нової громади були зобов'язані прийняти заклади до своєї власності і забезпечити організацію мережі публічних бібліотек. І ось тут головним завданням бібліотек, зокрема бібліотек для дітей, є налагодження співпраці з громадами як інформаційно-культурних центрів задля доведення необхідності свого функціонування. Для цього не потрібно багато, варто лише чітко зрозуміти, чого хоче громада та правильно розставити пріоритети. Для того, щоб збільшилася популярність бібліотек, необхідно залучати більше людей, організовувати нові форми роботи, пропонувати нові цікаві послуги відповідно до потреб громади. Адже спеціалізовані бібліотеки для дітей не можуть існувати ізольовано, а лише у взаємодії із зовнішнім середовищем. Діяльність зовні починається з формування корпоративного іміджу, тобто того, що люди думають і говорять про бібліотеку. Особливо актуальною проблема зовнішніх комунікацій стає саме сьогодні, коли бібліотеки для дітей є у сфері впливу територіальних громад, і органи місцевого самоврядування у світлі закону про децентралізацію дозволяють собі нерідко не просто ущемлювати інтереси книгозбірень для дітей, а й взагалі ліквідувати їх.

Бібліотеки для дітей в умовах співпраці з територіальними громадами мають стратегічно позиціонувати себе, бути центром розвитку й дозвілля в громаді. Кожен член громади має відчувати, що бібліотечні заходи і загалом діяльність дитячих книгозбірень сприяють зростанню якості життя в громаді, покращують її привабливість і приносять користь суспільству. Кожна бібліотека для дітей має мати свої внутрішні резерви та потенційні можливості, аби заявити про чіткі риси індивідуальності та одержати конкурентну перевагу перед публічними бібліотеками для дорослих, шкільними тощо. Вкрай важливою тут є координація — простий спосіб мислити та діяти так, аби успіх завжди був на боці книгозбірень для дітей. Завдяки функції координації забезпечується динамізм роботи бібліотеки, упорядкованість дій у керованій системі, створюється гармонія взаємозв'язків різних учасників загального процесу в інтересах виконання поставлених цілей.

Майстерно вибудовані зовнішні комунікації та сформований гарний настрій в одержувача інформації від дитячої бібліотеки сприяють розвитку корпоративної соціальної відповідальності, формуванню атмосфери відкритого діалогу і довіри, трансформації бажаної стратегічної позиції в поведінку бібліотеки. Книгозбірні для дітей мають знайти свою родзинку, чітко визначити свої переваги та використати їх на благо власне і громади. Вони мають довести свою надійність, і це сприятиме формуванню образу бібліотеки для дітей в громаді як відповідальної, доступної та динамічної системи завдяки своїй відвертості, відкритості, чутливості та ввічливості, відповідаючи довгостроковому баченню розвитку місцевої територіальної громади.

Бібліотеки для дітей вже давно не є лише місцем видачі книжок та інших документів або тихого читання, ці заклади стали активними, повними життя осередками, де кожен користувач знаходить для себе відповідні пропозиції. Але цього не достатньо в умовах об'єднань громад, адже від якості надання послуг залежить подальше існування бібліотеки для дітей.

Аби і далі посідати важливе і стабільне місце в житті місцевої громади, вони мають бути спеціалізованими культурними центрами; освітніми, інформаційними інституціями; місцями для проведення змістовного дозвілля; центрами задоволення потреб громадян у публічній інформації; як інформаційні посередники між владою та громадою; як центри формування інформаційних мотивів для громади; центри популяризації книги та читання; як соціокультурні центри.

А для цього потрібно навчитися працювати в новому форматі: йти до громади і пропонувати свої послуги, презентувати власні проекти, долучатися до активного громадського життя власної громади. Простіше кажучи, бібліотекам для дітей місцевих громад треба доводити, що вони громаді потрібні, що для дитини заклад є територією формування читаючої нації та розвитку дитячого читання, платформою для живого спілкування, національно-патріотичного виховання, навчання, дозвілля та безпеки. Тобто залучати кожного мешканця громади в процес соціалізації, сприяти адаптації особистості в соціумі, її активної участі в суспільному житті місцевої громади і виробленні її свідомої громадянської позиції.

Дитяча бібліотека сьогодні — це не тільки центр книги, дитячого читання, цікавих зустрічей, фестивалів та конкурсів. Це відкритий майданчик, де діти формують свій правовий світогляд,

отримують психологічне розвантаження, знаходять кваліфіковану інформаційну підтримку у вирішенні своїх потреб. Збереження дитячих бібліотек і функціонування їх як окремих спеціалізованих бібліотек для дітей та організація на належному рівні бібліотечно-го обслуговування дитячого населення в умовах новоутворених громад сьогодні, як ніколи, надзвичайно важливі. Основні сучасні тенденції, які впливають на їхню роботу у нових умовах: цілі сталого розвитку, визначені на засіданні Генеральної Асамблеї ООН і формування нового бачення бібліотечно-го обслуговування дітей; світові бібліотечні тренди та їх адаптація під потреби дитини, що читає; Нова українська школа і взаємодія бібліотеки у формуванні ключових компетенцій сучасної дитини.

Щоб налагодити успішну співпрацю з місцевою громадою, спеціалізована бібліотека для дітей повинна врахувати специфіку культури дитинства, що диктує необхідність побудови особливого бібліотечно-го простору, який враховує вікові і психологічні особливості дітей, які мають суттєві відмінності від потреб дорослих і які відповідають духовним і пізнавальним потребам дитини. Діти мають право на свою суверенну територію, яка організована як відкрита система, здатна до трансформації.

Бібліотеки для дітей територіальних громад повинні на перший план поставити організацію внутрішнього простору, який облаштовується максимально привабливо і комфортно. Вдало підібрані кольори і книги захоплюють дитину, дарують їй естетичне задоволення, формують гарний смак, дозволяють відчувати себе у казці.

Але простір бібліотеки — не тільки красиво та із смаком оформлені приміщення і сучасна техніка, але і його відповідність потребам тих, хто туди приходить. Вже зараз необхідно прийняти нове

розуміння комфортності, яку високо цінують користувачі: в центр уваги мають потрапити такі деталі, як зручний режим роботи для відвідувачів, можливість розташуватися з ноутбуком, ігрові зони для дітей, консультування батьків з дитячого читання, послуги для молодих сімей з маленькими дітьми.

Налагоджуючи співпрацю з місцевими громадами, бібліотеки для дітей повинні дотримуватися головного у своїй діяльності — дітей слід заохочувати користуватись бібліотекою з найменшого віку, бо це значно збільшує ймовірність, що вони будуть користуватися нею в подальшому.

Для дитини, яка навчається і пізнає світ, отримання інформації через читання є надзвичайно важливим. У вік інформаційних технологій поняття «читання» включає в себе не тільки читання книг, але й роботу з широким спектром інформаційних джерел, у тому числі й електронних. Для промоції книги і читання, електронних ресурсів і послуг книгозбірні для дітей місцевих громад активно повинні використовувати власні інтернет-сторінки, які стануть незамінним засобом для надання культурних послуг поза межами бібліотеки та більш привабливими для «цифрового» покоління користувачів. Сучасне покоління дітей вже не пам'ятає життя без Інтернету. Вміння, досвід, навички та очікування від життя цих діток теж не такі, як були у нас. Тому наша бібліотечна система повинна трансформуватися під ці потреби й створити умови для навчання та виховання нового покоління українців гідними та розумними громадянами. Соціальні мережі для дитячих бібліотек є однією з найголовніших можливостей реклами своєї діяльності, послуг, інформування громадян оперативного та цікаво, це найменш затратний тип піару та найбільш зручний, адже важливі

інструменти (комп'ютерне робоче місце та доступ до Інтернету) є на сьогодні майже у кожній бібліотеці, у тому числі і сільській. Активна робота в соціальних мережах для бібліотекарів дозволяє не лише прорекламувати свою бібліотеку та її послуги, але й залучати дитяче населення громади до різного роду обговорень, ділитися та обмінюватися досвідом, проводити соціокультурні заходи та конкурси. Якщо місцеві ЗМІ не завжди можуть надати потрібну інформаційну підтримку, то соціальні мережі дають можливість найбільш швидко анонсувати діяльність бібліотеки широкому колу онлайн-користувачів. Будемо відвертими, причини реорганізації чи ліквідації дитячих бібліотек не завжди полягають у рішеннях місцевої влади. Іноді це результат недостатньо видимої роботи дитячої бібліотеки. З одного боку бібліотеки для дітей працюють креативно, яскраво та результативно. Але не секрет, що деякі наші установи працюють досить інертно, важко реагуючи на зміни. Як результат, громада фактично не помічає діяльності бібліотеки і, як наслідок, не бачить загрози у ліквідації такої бібліотеки. Тому зараз, як ніколи, необхідно мобілізуватися та надавати якнайкращі послуги. Усі дитячі бібліотеки мають бути на сторінках соціальних мереж. Так, створювати та утримувати власні сайти може далеко не кожна бібліотека, та й не кожній це потрібно. Але креативити та презентувати свою діяльність на сторінках соціальних мереж як власних, бібліотечних, так і громади — необхідно і абсолютно можливо. Приєднуйтеся до активностей обласних бібліотек та Національної бібліотеки України для дітей, заявляти про себе голосно! Брати участь у численних професійних навчаннях, підвищувати власну професійну кваліфікацію онлайн. Запрошувати на заходи місцеву владу, відомих

людей краю, впливових містян — це теж вкрай важливо і необхідно! Необхідно ще й тому, що, як показує практика спілкування з можновладцями, переважна більшість з них не розуміє, чому дитяча бібліотека має залишатися саме дитячою бібліотекою, а не перетворюватися на кафедру, сектор чи відділ дорослої. Вони дійсно цього не розуміють, і їм треба показувати цю відмінність, нашу «спеціалізованість» на практиці. І саме організація заходів, присвячених відзначенню свят, є чудовою нагодою показати роботу дитячої бібліотеки. Міжнародний день захисту дітей, День знань та Свято останнього дзвоника, Міжнародний день дитячої книги, Всесвітній день дитини, Всеукраїнський тиждень дитячого читання, День Святого Миколая нерозривно пов'язують бібліотеку зі своєю цільовою аудиторією. Тому активна співпраця із загальноосвітніми та позашкільними закладами збільшує поінформованість місцевої громади про свій потенціал.

Важливим вектором роботи дитячих бібліотек територіальних громад є PR-діяльність — сукупність заходів, які створюють позитивний імідж бібліотеки та водночас доводять її спроможність підтримувати громадські акції місцевої влади, надавати їм інформаційну підтримку через організацію культурно-мистецьких заходів, спільне проведення народознавчих свят, популяризацію творчих доробків талановитих дітей краю, організацію різноманітних майстер-класів та інтерактивних ігрових забав, дистанційне консультування з соціально-правових питань, виявлення та розвиток дитячих талантів, соціалізація дітей, навчання комп'ютерної грамотності, створення електронних краєзнавчих ресурсів, участь у професійних заходах з метою підвищення професійної компетентності, залучення до участі дітей в обласних та всеукраїнських творчих заходах тощо.

Сьогодні, в умовах стрімкого розвитку суспільства, бібліотека не лише формує книжкову культуру населення за допомогою просування читання кращих зразків вітчизняної та світової художньої літератури. Бібліотека створює середовище для розвитку підростаючого покоління дітей, що відповідає їх гендерним, соціокультурним та індивідуальним особливостям, прищеплює любов до книги і читання, формує і задовольняє потреби в духовному й інтелектуальному зростанні, самопізнанні і самоосвіті, допомагає розвивати уяву і творчі здібності; забезпечує доступ до інформації, використовуючи усі наявні ресурси. А ще сучасна бібліотека виконує функції центру соціокультурної реабілітації для особливих груп місцевого населення — дітей учасників війни, дітей із малозабезпечених сімей, переселенців, підлітків з девіантною поведінкою; співпрацює зі службами соціального забезпечення і спирається на їх допомогу; бере участь у місцевих, регіональних програмах соціальної спрямованості та інформаційного обслуговування різних соціальних груп; веде бібліографічні та фактографічні бази даних щодо проблем із соціального захисту.

Ще одним успішним кроком у налагодженні співпраці дитячих бібліотек із територіальними громадами є програмно-проектна діяльність, що сприяє залученню позабюджетних коштів. Це додаткова фінансова підтримка для подальшого розвитку, відкриття нових перспектив, впровадження інноваційних форм роботи, поліпшення матеріально-технічної бази, що позитивно відобразиться на іміджі територіальної громади.

Сьогодні бібліотеки для дітей є практично єдиними спеціалізованими доступними безкоштовними закладами культури для дітей у місцевих громадах, які можуть дати дітям із різних соціаль-

них верств сприятливе і безпечне середовище індивідуального розвитку. Але в умовах їх малобюджетного фінансування особливої актуальності набуває максимальне використання різних каналів і форм благодійної допомоги, зокрема отримання грантів.

Для дитячих бібліотек отримання гранту — це можливість перейти на якісно інший рівень роботи. Саме тому важливо вміти цієї можливість користуватися та розглядати потенційних грантодавців із позиції довгострокового партнерства. Для здійснення грантової діяльності необхідно зробити аналіз інформації про грантові конкурси; вибрати грантодавців, вирішити для себе два питання: які фонди з найбільшою ймовірністю захочуть фінансувати ваш проєкт та із яких джерел вам легше і зручніше отримувати фінансування; скласти проєкт та оформити заявку; прозвітувати.

Таким чином проєктна діяльність спеціалізованих бібліотек для дітей має стати одним із найбільш значущих чинників співпраці з територіальними громадами, адже вона передбачає процеси соціального партнерства та залучення додаткових ресурсів як для розвитку бібліотек і, відповідно, її послуг з обслуговування своїх користувачів, так і для покращення якості життя усієї громади шляхом об'єднання партнерських зусиль з іншими установами/організаціями/закладами/інституціями, органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськості для вирішення соціально значимих завдань.

Налагодивши успішну співпрацю з місцевими територіальними громадами, спеціалізовані бібліотеки для дітей забезпечують собі підтримку і в очільників громад, які повною мірою мають усвідомити доцільність їх існування. Адже рівень розвитку дитячих книгозбірень є одним із провідних факторів, що впливають на загаль-

нокультурний та освітній рівень дітей у громадах, а інформаційні ресурси бібліотек є важливим стратегічним ресурсом й основою розвитку різних сфер життя дитини. Саме зараз громадам надається унікальна можливість створити бібліотеки для дітей, які б цілком відповідали очікуванням її маленьких мешканців.

Звичайно, жити в часи змін завжди нелегко, процес переходу бібліотек до територіальних громад іноді болючий і непередбачуваний, і не останню роль у цьому питанні відіграють голови територіальних громад та завідувачі відділами, які опікуються культурою. Реорганізація принесла і плюси, і мінуси. Та якщо бібліотекарі віритимуть в успіх, втілюватимуть свої задуми, шукатимуть компроміси, передбачатимуть запити сучасних користувачів — вони будуть потрібними і затребуваними, а бібліотеки стануть тим майданчиком, що об'єднує громаду, простором для вільного спілкування, самореалізації, освіти і творчості, загальнодоступним інформаційно-дозвілєвим центром, який акумулюватиме різноманітні інформаційні потоки і забезпечуватиме рівноправний доступ усім соціальним групам до достовірної інформації і знань, а її соціально орієнтовані сервіси охоплюватимуть усі сфери життєдіяльності суспільства. Бібліотека має активно долучатися до реалізації громадою основних її функцій та завдань, стати центром духовного становлення особистості, духовної культури односельців, формування їх моральних ціннісних та патріотичних почуттів.

Джерела:

Амельченко Ю. Бібліотека ОТГ: новий формат існування / Ю. Амельченко // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. — 2019. — № 2. — С. 13-15.

Амельченко Ю. Бібліотеки ОТГ Одещини: вплив трансформації фондів на формування позитивного іміджу бібліотек місцевих громад : децентралізація і бібліотеки / Ю. Амельченко // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. — 2020. — № 1. — С. 2-4.

Данилова Л. Працюємо в умовах ОТГ: нові реалії бібліотечного життя в Запорізькій області [Електронний ресурс] / Л. Данилова // Бібліотеки для дітей в умовах реформи децентралізації: нові практики і технології розвитку : матер. наук.-практ. конф. директорів обл. бібліотек для дітей, 9-11 жовт. 2018 р., м. Маріуполь. — 2018. — С. 61-65. — Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/mbm/%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8/2018/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD.%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C2018.pdf>. — Дата звернення: 7.07.2021.

Дитячі бібліотеки у світлі реформи децентралізації : інформ. лист / М-во культури України, Національна бібліотека України для дітей ; відп. за вип. А. І. Гордієнко ; авт.-уклад. Т. М. Кузілова ; ред. О. А. Кадькаленко. — Київ, 2019. — 17 с.

Жайворонок Т. Громада — бібліотека — діти : напрацювання на шляху створення нового образу публічної бібліотеки / Т. Жайворонок, Т. Нахова // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. — 2019. — № 2. — С. 41-43.

Зніщенко М. Актуальні питання та можливості бібліотек для

дітей в ОТГ Київської області [Електронний ресурс] : професійне спілкування / М. Зніщенко // Бібліотека у форматі Д°. — 2019. — № 3. — С. 18-20. — Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/D0/Book/View/118#page/20/mode/2up>. — Дата звернення: 7.07.2021.

Назарук Н. Взаємодія бібліотеки і громади: історії успіху на прикладі дитячих книгозбірень Рівненщини [Електронний ресурс] : вітчизняний та зарубіжний досвід / Н. Назарук // Бібліотека у форматі Д°. — 2019. — № 3. — С. 38-40. — Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/D0/Book/View/118#page/44/mode/2up>. — Дата звернення: 7.07.2021.

Назарук Н. Дитячі бібліотеки Рівненщини в новостворених ОТГ: перший рік роботи [Електронний ресурс] / Н. Назарук // Бібліотеки для дітей в умовах реформи децентралізації: нові практики і технології розвитку : матер. наук.-практ. конф. директорів обл. бібліотек для дітей, 9-11 жовт. 2018 р., м. Маріуполь. — 2018. — С. 73-76. — Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/mbm/%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8/2018/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD.%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C2018.pdf>. — Дата звернення: 7.07.2021.

Примак В. Проблеми та здобутки публічних бібліотек об'єднаних територіальних громад на Чернігівщині : публічні бібліотеки і реформа децентралізації / В. Примак // Бібліотечна планета. — 2019. — № 4. — С. 11-13.

Синиця Н. Вплив зовнішніх факторів на організацію та розвиток бібліотек в умовах ОТГ / Н. Синиця // Бібліотечна планета. — 2017. — № 4. — С. 8-10.

Кузілова Т. Місце спеціалізованої бібліотеки для дітей у соціаль-

но-економічній сфері об'єднаної територіальної громади: бібліотеки для дітей у правовому полі [Електронний ресурс] / Т. Кузілова // Бібліотеки для дітей в умовах реформи децентралізації: нові практики і технології розвитку : матер. наук.-практ. конф. директорів обл. бібліотек для дітей, 9-11 жовт. 2018 р., м. Маріуполь. — 2018. — С. 32-44. — Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/mbm/%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8/2018/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD.%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C2018.pdf>. — Дата звернення: 7.07.2021.

Сучасна бібліотека для дітей — платформа для культурного розвитку громади : зб. матеріалів Всеукр. Наук.-практ. конференції директорів обл. б-к для дітей, 08-10 жовт. 2019 р. [Електронний ресурс] / Нац. б-ка України для дітей; уклад. Т.М. Кузілова. — Київ, 2018. — 200 с. — Режим доступу: http://old.odk.te.ua/userfiles/file/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97_2019.pdf — Дата звернення: 7.07.2021.

Тогобіцька Л. Дитячі бібліотеки Сумщини: новий формат в умовах сучасних реалій [Електронний ресурс] / Л. Тогобіцька // Бібліотеки для дітей в умовах реформи децентралізації: нові практики і технології розвитку : матеріали наук.-практ. конф. дир. обл. б-к для дітей, 9-11 жовт. 2018 р., м. Маріуполь. — Київ, 2018. — С. 136-141. — Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/mbm/%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8/2018/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD.%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C2018.pdf>

V%D1%8C2018.pdf. — Дата звернення: 7.07.2021.

Черноус В. Бібліотеки для дітей + громада: історії успіху [Електронний ресурс] : професійне спілкування / В. Черноус // Бібліотека у форматі Д°. — 2019. — № 3. — С. 5-6. — Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/D0/Book/View/118#page/6/mode/2up>. — Дата звернення: 7.07.2021.

Чіка В. Модернізація змісту діяльності спеціалізованих бібліотек Закарпаття для дітей у реаліях сьогодення [Електронний ресурс] / В. Чіка // Бібліотеки для дітей в умовах реформи децентралізації: нові практики і технології розвитку : матер. наук.-практ. конф. директорів обл. бібліотек для дітей, 9-11 жовт. 2018 р., м. Маріуполь. — 2018. — С. 89-94. — Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/mbm/%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8/2018/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD.%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D-1%8C2018.pdf>. — Дата звернення: 7.07.2021.

ВЕКТОРИ СПІЛЬНОГО РУХУ ГРОМАДИ І БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ

МЕТОДИЧНИЙ ЛИСТ

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко
Автори-укладачі: Т.М. Кузілова, А.О. Кононов
Редактор О.А. Кадькаленко

Комп'ютерна верстка Н.М. Кійко
Підписано до друку 22.07.2021 р.
Зам. № 16. Наклад 25 прим.

Видавець та виготовлювач
НБУ для дітей
вул. Януша Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел./факс 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua

вул. Януша Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел./факс 400-65-87, тел. 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua